

დურუჯი

საქართველოს შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის გაზეთი №2 (190) თებერვალი 2026

ანზორ ხაჭიპერაძე

სალომე აკობია

ლუკინო ვისკონტის კინემატოგრაფია -
„ლეოპარდი“ და
„ოჯახური პორტრეტი ინტერიერში“

ორივე ფილმი წარმოადგენს ვისკონტის უნიკალური სტილის სხვადასხვა ასპექტს და, ამდენად, ორივეს აქვს საკუთარი უნიკალური მნიშვნელობა კინემატოგრაფიაში.

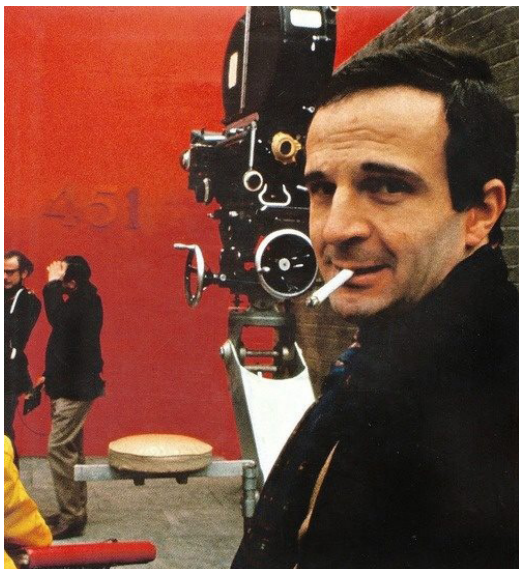
ბმ. 2-4

მარიამ მუშკუდიანი

ფრანსუა ტრიუფოს „451 ფარენჰაითი“

ცენზურა, რეპრესიები, მუდმივი კონტროლი, თავისუფლების შეზღუდვა.

ბმ. 7

***

დღეს ვწუხვარ, რომ მე, ერთმა, ათი და ათასი ფიქრის მონაცვლეობა უნდა დავიტიო, რომელთაგან არცერთი არაა ადრინდელის მსგავსი.

ბმ. 5-6

სოფო სიხარულიძე

თეატრალური პრემია „დურუჯი“ -
ქართული თეატრალური ცხოვრების
მნიშვნელოვანი მოვლენა

თეატრალური პრემია „დურუჯი“ მაგალითია, თუ როგორ შეიძლება ხელოვნების სფეროში ერთი ინსტიტუცია იქცეს დისკუსიის, კრიტიკისა და რეფლექსიის სივრცედ.

ბმ. 8-9

სიღონა ტურავა

მანდრაგორას ნაყენი და სასწავლო
თეატრის სცენაზე დადრიალუბული
ფარსი

„მანდრაგორა“ სოციალური სატირაა, რომელიც ირონიულად წარმოგვიდგენს ადამიანთა სიხარბესა და ცბიერებას.

ბმ. 9-11

ლუკინო ვისკონტის კინემატოგრაფია - „ლეოპარდი“ და „ოჯახური პორტრეტი ინტერიერში“

ლუკინო ვისკონტის ფილმი „ლეოპარდი“ გადაღებულია 1963 წელს და ეფუძნება ჯუზეპე ტომაზი დი ლამპედუზას ამავე სახელწოდების რომანს. ფილმი ისტორიული დრამაა, რომელიც მოგვითხრობს სიცილიაში მე-19 საუკუნეში მიმდინარე სოციალურ და პოლიტიკურ ცვლილებებზე, იტალიის გაერთიანების დროს.

ფილმში მთავარ როლს ასრულებს ბურტ ლანკასტერი, რომელიც განასახიერებს პრინც ფაბრიციო დი სალინას, მაღალი არისტოკრატიული ოჯახის მეთაურს. მასთან ერთად ფილმში თამაშობენ ასევე კლაუდია კარდინალე (ანჯელიკა სედარა) და ალენ დელონი (ტანკრედი ფალკონერი).

„ლეოპარდის“ მთავარი თემებია ცვლილებები და კონსერვატიზმი, როგორც სოციალური სტრუქტურები, ინდივიდუალური ადამიანების ცხოვრების გზა იცვლება და ერგება ახალ რეალობას. ფილმი გამოირჩევა შესანიშნავი ვიზუალური მხარით, მდიდარი დეკორაციებით და ელეგანტური კოსტიუმებით, რაც ვისკონტის სტილისთვის დამახასიათებელია. ფილმის კულმინაციური სცენაა ცნობილი ბალეტი, რომელიც ერთ-ერთი ყველაზე შთამბეჭდავი სურათია კინოხელოვნებაში.

„ლეოპარდი“ მიიჩნევა ერთ-ერთ საუკეთესო ფილმად როგორც იტალიურ, ასევე მსოფლიო კინემატოგრაფიის ისტორიაში, მან მიიღო კანში ოქროს პალმა 1963 წელს.

ფილმის სიუჟეტი იწყება 1860 წელს, როდესაც სიცილიაში ჩამოდის ჯუზეპე გარიბალდის რევოლუციური ძალები, რომლებსაც სურთ მეფობის ჩამოგდება და იტალიის გაერთიანება. პრინცი ფაბრიციო დი სალინა, რომელიც განასახიერებს ძველი არისტოკრატიული კლასის წარმომადგენელს, ხედავს, რომ მისი წოდება და სოციალური სტატუსი ნელ-ნელა კარგავს მნიშვნელობასა და ძალაუფლებას. მას ესმის, რომ საზოგადოებაში ცვლილებები გარდაუვალია, მაგრამ მას არ სურს ამ ცვლილებების აქტიური მონაწილე იყოს.

ფაბრიციოს დისშვილი, ტანკრედი ფალკონერი გადაწყვეტს შეუერთდეს გარიბალდის რევოლუციონერებს, რათა ახალი სიტუაციით ისარგებლოს. ტანკრედს აქვს ამბიციები და იმედოვნებს, რომ ახალი რეჟიმის მეშვეობით შეძლებს ძალაუფლებისა და სიმდიდრის მოპოვებას. ფაბრიციო ხედავს, რომ მისი ოჯახი და სტატუსი საფრთხის ქვეშაა. მან უნდა მიიღოს გადაწყვეტილებები, რომლებიც მისთვის მძიმე და მტკივნეულია. ის განიცდის როგორც საკუთარ, ისე ოჯახის მომავალს. ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი და სიმბოლური ეპიზოდი ფილმში არის ბალი, რომელიც სიმდიდრის, სტატუსისა და კლას-

◀ 2 გვ.

სობრივი განსხვავებების ასახვას წარმოადგენს. ამ ბაზზე, ფაბრიციო აცნობიერებს, რომ ძველი ეპოქა დასრულდა და ახალი დრო მოდის.

ფილმში, ანჯელიკა სედარა, მდიდარი ბურჟუაზიული ოჯახის ქალიშვილი, ასევე მნიშვნელოვან როლს თამაშობს. ტანკრედი და ანჯელიკა განასახიერებენ ახალ თაობას, რომელიც მზადაა ძველი ტრადიციებისა და წესების გადასალახად, რათა ახალი რეალობის ნაწილი გახდეს.

ფილმის დასასრულს, ფაბრიციო იწყებს შედარებას წარსულსა და მომავალს შორის და მის შთაბეჭდილებებს გამოთქვამს იმაზე, თუ რამდენად მტკივნეული და გარდაუვალია ეს ცვლილებები. „ლეოპარდი“ არის სიღრმისეული და კომპლექსური ნამუშევარი, რომელიც ეხება ცვლილებების, ძალაუფლების, ტრადიციებისა და პიროვნული ტრანსფორმაციის თემებს.

ფილმის დრამატურგიული მხარე ძალზე ძლიერი და მრავლისმომცველია. აქ არის რამდენიმე ძირითადი ასპექტი.

ფილმის მოქმედება ვითარდება მე-19 საუკუნის შუახანებში, იტალიის გაერთიანების პროცესის დროს, რომელიც ცნობილია როგორც რისორჯიმენტო. ეს არის პერიოდი, როდესაც იტალია განიცდის დიდ სოციალურ და პოლიტიკურ ცვლილებებს, რაც მტკიცედ აისახება ფილმის სიუჟეტზე.

მთავარი პერსონაჟის შიდა კონფლიქტები და ცხოვრების ფილოსოფია ცენტრალურია ფილმის დრამატურგიისთვის. ის ცდილობს, შეინარჩუნოს თავისი ოჯახი და ტრადიციები მეფის გადატრიალების ფონზე, თუმცა, გრძნობს, რომ ძველი წესრიგი არარელევანტურია და ახალი დროება მოითხოვს ცვლილებებს.

ფილმი, ასევე, ეხება კლასობრივი ბრძოლის საკითხებს. პრინცი ფაბრიციო, არისტოკრატი, ხედავს, რომ მისი კლასი ნელ-ნელა კარგავს ძალაუფლებას. ის აღიარებს ახალი ბურჟუაზიის აღზევებას, რომლის წარმომადგენლებიც კავალერი ტანკრედი და ანჯელიკა არიან.

სცენარის სტრუქტურა საკმაოდ კომპლექსურია და ეფუძნება რომანის შინაარსს. ვისკონტის ოსტატობა და ვიზუალური ნარატივი ქმნის ემოციურად და თემატურად მდიდარ გარემოს.

ფილმი გამოირჩევა თავისი უნიკალური ვიზუალური სტილით. ვისკონტი იყენებს ბრწყინვალე კომპოზიციას და განათებას, რათა გადმოსცეს პერიოდის ესთეტიკა და პერსონაჟების ემოციური მდგომარეობა.

დიალოგები და ენა ძალიან მნიშვნელოვანი ნაწილია დრამატურგიისთვის. თითოეული პერსონაჟის სიტყვები და მანერები ასახავენ მათ სოციალურ სტატუსს, ღირებულებებსა და ფსიქოლოგი-

ურ მდგომარეობას. სასაუბრო ენა გამოყენებულია, როგორც მძლავრი ინსტრუმენტი პერსონაჟების ხასიათების გასაშლელად.

ფილმის ძირითადი ემოციური თემებია მეღანქოლია, ნოსტალგია და გარდაქმნა. პრინცი ფაბრიციოს მეღანქოლია ეუფლება, რადგან ხედავს, რომ ძველი წესრიგი ქრება, თუმცა, ახერხებს, აღიაროს ახალი დროების საჭიროებები.

„ლეოპარდი“ წარმოადგენს უნიკალურ ნამუშევარს, რომელშიც ისტორიული კონტექსტი, პერსონაჟების სიღრმე და დრამატურგიული სტრუქტურა ერთმანეთში ჰარმონიულადაა შერწყმული. ეს ფილმი შესანიშნავი მაგალითია, თუ როგორ შეიძლება გამოიყენებოდეს კინო ისტორიული ცვლილებებისა და მათი ადამიანებზე გავლენის გადმოსაცემად.

ლუკინო ვისკონტის კიდევ ერთი ფილმი „ოჯახური პორტრეტი ინტერიერში“ გამოვიდა 1974 წელს და მიიჩნევა ვისკონტის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ნამუშევრად. ფილმი დრამაა, რომელიც ეხება ოჯახურ დინამიკას, ურთიერთობებსა და იტალიის სოციალური კლასების ცვლილებებს.

ფილმის თემა მოიცავს კონფლიქტებსა და დაძაბულობებს, რომლებიც წარმოიქმნება ძველსა და ახალ ღირებულებებს შორის ჭიდილში. ვისკონტი ფილმში, დახვეწილი სურათებითა და სიმბოლური სცენებით, ცდილობს, აჩვენოს იტალიის სოციალური და კულტურული ცვლილებები. მან მიიღო შერეული, მაგრამ ძირითადად დადებითი შეფასებები და აღიარება კრიტიკოსებისგან. ფილმი განსაკუთრებით გამოირჩევა ვისკონტის ხატოვანი რეჟისურით და ინტენსიური ემოციური სცენებით.

„ოჯახური პორტრეტი ინტერიერში“ არის მნიშვნელოვანი ნამუშევარი, რომელიც აჩვენებს ვისკონტის ღრმა სოციალური და პიროვნული თემების გამოხატვის უნარს.

სიუჟეტი აღწერს მოხუც პროფესორს, რომელიც ცხოვრობს დიდ, მყუდრო რომაულ პალატოში შთამომავლებთან ყოველგვარი ურთიერთობის გარეშე. მისი სიმშვიდე ირღვევა, როდესაც პალატოში მოულოდნელად იწყებენ ცხოვრებას ახალი მფლობელები - ლივია, მისი ახალგაზრდა საყვარელი კონრადი, ლივიას შვილი და მისი შეყვარებული. მათი გამოჩენა იწვევს პროფესორის შინაგან კონფლიქტსა და მისი გრძნობების გაღვიძლებას.

ფილმის დრამატურგია სიღრმისეულად აჩვენებს დროისა და სივრცის, თაობებისა და იდეების დაპირისპირებას. პროფესორი წარმოადგენს ძველ, ინტელექტუალურ და კულტურულ სამყაროს, რომელიც დაუპირისპირდება ლივიასა და მის ახლობლებს, რომლებიც განასახიერებენ ახალ,

ვულგარულ და მატერიალისტურ საზოგადოებას. ამ კონფლიქტში გამოვლინდება სევდა და ნოსტალგია, რაც სიმბოლურად აღწერს ცვლილებათა პერიოდს იტალიის საზოგადოებაში.

ვისკონტი უდიდეს ყურადღებას აქცევს ფილმის ვიზუალურ მხარეს. პალაზოს ინტერიერი, სადაც მრავალი ანტიკური ნივთი და ხელოვნების ნიმუშია თავმოყრილი, სიმბოლურად ასახავს კულტურულ მემკვიდრეობას, რომელიც გაქრობის საფრთხის წინაშე დგას. ასევე, პროფესორის პორტრეტული ფოტოების კოლექცია და მისი სულიერი სამყაროს გამოსახვა აძლიერებს ფილმის ესთეტიკურ და ემოციურ დატვირთვას.

აღსანიშნავია მსახიობების მიერ ბრწყინვალედ შესრულებული როლები. ბერტ ლანკასტერი განსაკუთრებული ნიჭითა და სიმშვიდით ასრულებს პროფესორის როლს, ხოლო სილვანა მანგანო, ჰელმუტ ბერგერი და სხვა მსახიობები ასევე ოსტატურად ქმნიან თავიანთ პერსონაჟებს, რომლებიც, თავის მხრივ, წარმოადგენენ განსხვავებულ შეხედულებებსა და მორალურ პრინციპებს.

„ოჯახური პორტრეტი ინტერიერში“ არის ფილმი, რომელიც მაღალ დონეზე აჩვენებს ვისკონტის მახვილგონიერებას, მის უნარს - პერსონაჟებისა და გარემოს საშუალებით გადმოსცეს საზოგადოების ცვლილებები და ადამიანური სულის სიმაღლეები და სიმდაბლეები. დრამატურგია ფილმში ძლიერადაა აგებული, თითოეული სცენა ემოციურად დატვირთული და მნიშვნელოვანია.

ლუკინო ვისკონტის ორი ცნობილი ფილმი, „ლეოპარდი“ (1963) და „ოჯახური პორტრეტი ინტერიერში“ (1974), ერთმანეთისგან მნიშვნელოვნად განსხვავდება თემატიკის, სტილისა და კინოსურათების ნაირსახეობით. თუმცა, ორივე ფილმი

ვისკონტის შესანიშნავი სარეჟისორო ნიჭის დამადასტურებელია.

„ლეოპარდი“ გამოირჩევა გრანდიოზული და ფერადი ვიზუალით, რაც ვისკონტის სტილისთვის დამახასიათებელია. ფილმის ესთეტიკა და მხატვრული კომპოზიცია ასახავს არამხოლოდ ისტორიულ ეპოქას, არამედ იმ დრამატულ ცვლილებებს, რომლებიც წარმოიშვა ახალი დროის მატარებლის შემოსვლის გამო. ცნობილი ბურთის სცენა განსაკუთრებული ყურადღების ღირსია თავისი დეტალების სიზუსტითა და მხატვრული ფერისმეტყველებით.

„ოჯახური პორტრეტი ინტერიერში“ - ეს ფილმი კი უფრო ინტიმური და პერმანენტული სიუჟეტისაა. ვისკონტი აქ უფრო ღრმა ფსიქოლოგიურ პორტრეტებს ხატავს, გამოსახავს ადამიანის შინაგან მდგომარეობასა და საზოგადოების ურთიერთობებს. ვიზუალურად ეს ფილმი უფრო შეზღუდულია სივრცით, რაც კვეთს პერსონაჟების ურთიერთობასა და ფსიქოლოგიურ მდგომარეობას.

ფილმ „ლეოპარდში“ ტემპი უფრო ნელია და გაშლილი, რაც მაყურებელს საშუალებას აძლევს, დაინახოს დიდი ისტორიული ცვლილებების პროცესი და მათი გავლენა პერსონაჟებზე. ხოლო რაც შეეხება „ოჯახურ პორტრეტს ინტერიერში“, ტემპი აქ უფრო სწრაფია, ხოლო სიუჟეტი - უფრო მკვეთრი, ყურადღება გამახვილებულია პერსონაჟების ურთიერთობებსა და მათ პირად დრამებზე.

ამიტომ, „ლეოპარდი“ უფრო ეპიკური ისტორიული დრამაა, რომელიც ასახავს დიდი ცვლილებების პროცესს, ხოლო „ოჯახური პორტრეტი ინტერიერში“ არის უფრო ინტიმური და ფსიქოლოგიური დრამა, რომელიც შეისწავლის ინდივიდებისა და ოჯახების ურთიერთობას თანამედროვე კონტექსტში. ორივე ფილმი წარმოადგენს ვისკონტის უნიკალური სტილის სხვადასხვა ასპექტს და, ამდენად, ორივეს აქვს საკუთარი უნიკალური მნიშვნელობა კინემატოგრაფიაში. საბოლოოდ, მინდა ვთქვა, რომ ორივე ფილმი ძალიან კარგი სანახავია და ორივე იმსახურებს მაყურებლის სიყვარულს.

ანზორ ხაჭიპერაძე

2020 წლის გაზაფხულმა ჩემი განვლილი ცხოვრება დიდ რკალში მოაქცია და წარსულში ამ რკალის მცირე ნაწილი მოხვდა. ამან დასაწყისში კმაყოფილებით გამოწვეული მოულოდნელობა მაგმა, შემდეგ კი არა ერთიანად, არამედ აუჩქარებლად, ცხოვრების განმავლობაში ერთი ადამიანისთვის განკუთვნილი უსიამოვნებების სიუხვე ინტერვალების გარეშე განმაცდევინა.

რა ხდებოდა ჩვენს ცხოვრებაში იმ განსაკუთრებული, სიახლეების მომტანი და ახალ საფეხურზე გადაყვანი თვის დასაწყისამდე?

ჩემი ოთახის ინტერიერი თეთრ ფერში იყო გადაწყვეტილი, თითქმის ყველა ნივთი თეთრი იყო, ზოგზე ბეუსაც იტყოდით, პატარა კომოდი კი ღია ყავისფრად ანათებდა მზის ყოველი სხივის დაცემისას. მნახველს თვალს ვერაფერი მოსჭრიდა. არც კონტრასტული ფერები, არც დიდი ზომის ნივთები, საწოლიც კი საშუალო ზომის და თეთრი იყო. ამ ოთახში შესვლისას სტუმარი ყურადღებას ფანჯარაზე გადაიტანდა, სწორედ ფანჯრიდან შემოსული სინათლის ძალა ანათებდა ოთახის მთელ შიდა მორთულობას და, ბიზანტიურ ტაძრებში გუმბათში მოქცეული ქრისტე პანტოკრატორის ნახევარფიგურის მსგავსად, მთელ სივრცეზე ბატონობდა. ასეთ გარემოში ვიძინებდი და ვიღვიძებდი. ვაღვიძებისას სხეულის ყოველ ნაწილს თვალისგახელიდან ნახევარ წამში შევიგრძნობდი და შეჩვეულ პოზაში, მარჯვენა მხარეს დაყრდნობილი, რამდენიმე წუთით თვალებს კვლავ ვასვენებდი. დაზაფრული ვიღვიძებდი, ზოგჯერ გულისცემა შემაშინებლად

აჩქარებული მქონდა, ზოგჯერ კი სიზმარში, სანატრელ რეალობაში მყოფი, კვლავ სიზმარში დაბრუნების გადაულახავ სურვილს მნიშვნელოვან საქმეებზე კონცენტრირების გადატანით ვებრძოდი.

რაც შეეხება ცვლილების დასაწყისს, მოულოდნელ სიახლეებსა და გარდამავალ ეტაპზე გადასვლას, როგორც ჩანს, ეს 2020 წლის გაზაფხულის პირველი გეგმა იყო, რომელიც ტალღასავით დამატყდა თავს.

რიცხვს ვერ დავისახელებთ, თუმცა, მახსოვს, ზაფხულის დასაწყისი იდგა, მე კი პატარა კლინიკის წინ თავმოყრილი ცოცხალი რიგის თავში ვიდექი. ამ დღემ ნიადაგი მოუმზადა ჩემს მიჯაჭულობას იმ ქალაქთან, რომელშიც წლები ვცხოვრობდი და მომავლის 5 წელი მუდმივად მასთან დაბრუნების სურვილში გამატარებინა. იმ დღის არაერთი დეტალი მკაფიოდ აღიბეჭდა გონებაში, მაგალითად, რა მეცვა, რაზე ვფიქრობდი ცოცხალ რიგში მყოფი, ექიმის კაბინეტიდან როგორი დაზაფრული გამოვედი, თუ როგორ ვკვეთდი სხვადასხვა ქუჩას, თვალებს მახსოვრობაში ბუნების რამდენიმე მდგომარეობა და მრავალი ადამიანის სახე ჩაებეჭდა. ეს დღე 5 წლის წინ გასრულდა, თუმცა ჩემთვის იოლად გასაცოცხლებელია. გონებას დეტალებიანად გაუჯდა და იმ წლის მოგონებებიც ამ დღიდან იღებს სათავეს. მათი აღმატებულება წლიდან წლამდე იმატებს და წლის ბოლოს, იმ წელიწადის ყოფის შეჯამებისას, ჩემი არსებობის განმავ-

ლობაში თავს გადახდილ ისტორიებს შორის კვლავ უპირობო ლიდერია. ყოველდღიურობის სიმშვიდისგან გამოწვეული ერთფეროვნებით, უილაჯოსა და მოლუშულს, მაშინ თავი დღევანდელზე უფრო მეტად წახალისებული მყავდა. როგორც იტყვიან, ჩვეულებრივი დღე იყო, აწმყოში კი ცვლილებების სათავედ და დაუცველობის შეგრძნების გაჩენის დღეს ვუწოდებ. ამ ჩვეულებრივმა დღემ, სავსემ სიახლეებით, თუნდაც ჯანმრთელობის მხრივ და არანაკლებ მნიშვნელოვანი თაგ, ჩემი ფაქიზი სულიერების შესახებ ინფორმირებულობას გაუხსნა კარიბჭე. ეს დღე არაერთხელ გამხსენებია და შემდარებია მაშინდელი დავრდომილი, სახტად დარჩენილი, განმარტოებული საკუთარი სახე იმ სავსე, სიხარულითშერისხულ, გონებაგაწმენდილ ახალგაზრდასთან. იმ დღეს ქალაქის ყოველი ფეხითშემოვლილი გზა, მაღაზიები, სხვადასხვა დანიშნულების შენობა და, ზოგადად, ნეტარებადგანცდილი არსებობა ძვირფას მოგონებებს შორის ერთ-ერთი გახდა. სავსებით შესაძლებელია, ამის მიზეზად წლების სწრაფი მონაცვლეობა, ჩემში ახალი გრძნობების აღმოცენება და მათი ნაყოფიერი გაზრდა მივიჩნიო.

დღეს ვცდილობ ხშირად მოვხვდე იმ კლინიკის ტერიტორიაზე, ისევ წელშიგამართულმა შემოვუარო, შემდეგ კი იგივე მარშრუტი განვვლო. ცხადია, ეს სურვილები რას ემსახურება, გამოცლილსა და უნარწამრთმევ შეგრძნებებს დაქვემდებარებულს, მიუხედავად მისი არარეალურობისა, ჯიუტად მსურს ვირწმუნო, რომ შემწევს ძალა - ხელი წა-

ვავლო წარსულის ბინდში გახვეულ საკუთარ თავს და აწმყოსკენ რამდენიმე ნაბიჯით წამოვწიო.

მე ხომ მაშინ სხეულის ერთი ნაწილიდან დაწყებული იმპულსური ტოკვა მეორეში გადაცემით ტკივილს არ მაყენებდა.

მე ხომ მაშინ ნაკლებ ტკივილნარევ ფიქრებს ვეზიდებოდი.

მე ხომ მაშინ ახალი დღის გათენების შედეგად მოტანილ სიახლეებს თრთოლვით არ ვეგებებოდი. ეს 2020 წლის ზაფხულის დასაწყისში მოხდა, მზის სხივების სითბო ზედმეტად შემაწუხებლად შემომიჩნდა მარჯვენა ლოყაზე და ახურებული სახით სწრაფად წამომაცენა საწოლიდან. მომზადებას ჩვეულებრივ 1 საათზე მეტი დავუთმე და ოჰ, როგორ სითამამეშმატებული გავემართე კლინიკისაკენ.

დღეს ვწუხვარ, რომ გონება აღარაა მოცული ისევ ისეთი ნაზი, სათუთი, საამო გრძნობებით.

დღეს ვწუხვარ, რომ ვალდებულებადაკისრებული ვიძირები წარსულისთვის მიუღებელ აწმყოში.

დღეს ვწუხვარ, რომ აწმყო ჩემუელი სასრული ყოფიერება კვლავ წარსულის მოტრფიალეა, ამაში კი, ჭეშმარიტად, ვერ დავწამებ გადაჭარბებულობას.

დღეს ვწუხვარ, რომ მე, ერთმა, ათი და ათასი ფიქრის მონაცვლეობა უნდა დავითო, რომელთაგან არცერთი არაა ადრინდელის მსგავსი.

სალომე აკობია

ფრანსუა ტრიუფოს „451 ფარენჰაიტით“

ცენზურა, რეპრესიები, მუდმივი კონტროლი, თავისუფლების შეზღუდვა. სამყაროს შემზარავი არსი, სადაც წიგნები აკრძალულია და ცოდნის ჩახშობის შედეგები მეტად მტკივნეული; მთავრობის დაუღალავი სისასტიკე, რომელიც გართმევს ფიქრის, კითხვისა და ოცნების ფუნდამენტურ უფლებას - მოკლედ რომ ვთქვათ, ამას გვაჩვენებს ფრანსუა ტრიუფოს ფილმი „451 ფარენჰაიტით“ (რეი ბრედბერის რომანის ეკრანიზაცია).

ცოდნის განადგურება წესრიგის შესანარჩუნებლად - ესაა მთავარი გმირის, გაი მონტაგის (ოსკარ ვერნერი), იდეა. ის მეხანძრეა, რომელიც წვავს წიგნებს, ცოდნისა და თავისუფლების გასაღებს. წიგნი განიხილება, როგორც სახიფათო საქონელი, რომელიც არღვევს საზოგადოების სიმშვიდეს.

მთავრობის სისასტიკე არ არის მხოლოდ ფიზიკური, არამედ ფსიქოლოგიური, რომელიც საბოლოოდ ქმნის პასიური ცხოვრებისათვის საფუძველს. მთავრობა აკონტროლებს როგორც გარემოს, ისე მოქალაქეების შინაგან აზრებს. წიგნების დაწვა ხდება პიროვნული და კოლექტიური მეხსიერების დაწვის მეტაფორა, რადგან მთავრობა შლის კაცობრიობის ისტორიისა და კულტურის ნებისმიერ კვალს, რომელიც შეიძლება დაუპირისპირდეს მათ დიქტატურას.

მონტაგის ტრანსფორმაცია წიგნის დაწვის მეხანძრეობიდან თანდათანობით ვითარდება, ნელი გარდასახვა, რომელიც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს მასზე. ფილმში ჩანს პერსონაჟის პირადი კრიზისი, რომ ის უბრალოდ სისტემის იარაღია, რომელსაც ოდესღაც მხარს უჭერდა. შემდეგ არის გამოღვიძება, აკრძალული ხილის სურვილი, გამოსყიდვის შესაძლებლობა არა მხოლოდ საკუთარი თავისთვის, არამედ საზოგადოებისათვის. ფილმი გაფრთხილებს, რომ მთავრობის ხელში უდიდესი ძალაა, მას აქვს საშუალება, გაკონტროლოს და იმანიპულიროს ინდივიდებზე. ეს უფრო სასტიკია, ვიდრე ნებისმიერი ფიზიკური სასჯელი, უმეცრება, პასიურობა და უბრალოდ

მორჩილება ყოველგვარი აზრისა და ზედმეტი მოქმედების გარეშე.

თუმცა, ყველას დამონება შეუძლებელია, სანამ არსებობენ ადამიანები, არსებობს მათი შინაგანი თავისუფლება, რომელიც წინააღმდეგობისკენ მოუწოდებს მათ. შეიძლება ფილმში გმირები დიქტატურასა და ცენზურას ვერ ამარცხებენ, მაგრამ წიგნების გადარჩენა ადამიანის გონებაში იმაზე მიუთითებს, რომ იდეების სრულად განადგურება შეუძლებელია, მაშინაც კი, როდესაც ფიზიკური ობიექტები იწვის.

ფინალში ადამიანის წიგნებად გადაქცევით ტრუფო ხაზს უსვამს, რომ მეხსიერებას ვერ შეცვლი, ცოდნას ვერ წაშლი. თოვლიანი გარემო ამ იდეას ამყარებს, თოვლი ტრადიციულად განახლებისა და ხელახლა დაბადების სიმბოლოა, რაც მიუთითებს, რომ ინტელექტუალური განადგურების შემდეგაც კი რაღაც სუფთა და მნიშვნელოვანი შეიძლება ისევ ამოიზარდოს.

ფილმი „451 ფარენჰაიტით“ არა მხოლოდ სამთავრობო ცენზურას ეხება, არამედ საზოგადოებასაც, რომელიც ნებაყოფლობით უარს ამბობს კრიტიკულ აზროვნებაზე კომფორტისა და გართობის სანაცვლოდ. დასასრული არაა პესიმისტური, სასოწარკვეთილებით აღსავსე, ამავდროულად, უარყოფს ცრუ ოპტიმიზმს. ფილმის იდეაა, რომ საზოგადოების მომავალი დამოკიდებულია ჩვეულებრივ ადამიანებზე, ისინი ირჩევენ თავისუფლებასა და ცოდნას, რადგან უმეცრება ვერასდროს იქნება ნათელი წერტილი.

ამგვარად, ფილმის დასასრული მაყურებელს ახსენებს, რომ კულტურის, ისტორიისა და ცოდნის შენარჩუნება აქტია და რომ ყველაზე ბნელ სისტემებშიც კი წინააღმდეგობა შეიძლება დაიწყოს უბრალოდ სიტყვების დამახსოვრებით.

მარიამ მუშაპლიანი

თეატრალური პრემია „დურუჯი“ - ქართული თეატრალური ცხოვრების მნიშვნელოვანი მოვლენა

თეატრალური პრემია „დურუჯი“ ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი და პრესტიჟული კულტურული ჯილდოა თანამედროვე საქართველოში. თავისი არსით, ის სცილდება ვიწრო პროფესიულ აღიარებას და წლების მანძილზე იქცა სივრცედ, სადაც ხელოვნება, კულტურული პოლიტიკა, ესთეტიკური ღირებულებები და საზოგადოებრივი პასუხისმგებლობა კვეთაში. „დურუჯი“ ასახავს ქართულ თეატრში მიმდინარე პროცესებს, რა არის აქტუალური მაყურებლისთვის და რა კრიტერიუმით ხდება შეფასება.

პრემია „დურუჯი“ 2008 წელს დაარსდა საქველმოქმედო ორგანიზაციის „ცისკარი“ და ბიზნესკორპორაცია „რედიქსის“ ინიციატივით და მას შემდეგ ყოველ წელს იმართება. ის მიზნად ისახავდა თანამედროვე ქართული თეატრის მხარდაჭერას, მაღალი პროფესიული სტანდარტების წახალისებას და თეატრალური პროცესის ფართო საზოგადოებისთვის მეტად გაცნობას.

დამფუძნებლების კონცეფციის მიხედვით, „დურუჯი“ უნდა ყოფილიყო:

- პროფესიული თეატრალური მიღწევების წლიური შეჯამება;
- თანამედროვე ქართული დრამატურგიისა და ახალი თეატრალური ფორმების წახალისება;
- ახალგაზრდა რეჟისორებისა და მსახიობების

პოპულარიზაციის პლატფორმა;

- რეგიონული თეატრების წარმოჩენისა და პოპულარიზაციის ინსტრუმენტი.

პრემიის სახელწოდება „დურუჯი“ დაკავშირებულია მდინარე დურუჯთან, რაც სიმბოლურად გამოხატავს მუდმივ მოძრაობასა და განახლებას.

წლების განმავლობაში „დურუჯის“ ნომინაციები იცვლებოდა, თუმცა, ძირითადი კატეგორიები უცვლელია:

- საუკეთესო სარეჟისორო ნამუშევარი;
- საუკეთესო სპექტაკლი;
- საუკეთესო მსახიობი ქალი/კაცი;
- საუკეთესო თანამედროვე ქართული პიესა;
- სცენოგრაფია/მხატვრული გადაწყვეტა;
- საუკეთესო ახალგაზრდა რეჟისორი ან დებიუტი.

პრემიის სპეციფიკა აქტუალურია, რადგან ყურადღება ექცევა არა მხოლოდ „დიდ“ თეატრებს, არამედ დამოუკიდებელ, ექსპერიმენტულ და რეგიონულ სცენებსაც.

„დურუჯი“ მრავალი წლის განმავლობაში მიიჩნეოდა ერთ-ერთ ყველაზე პრესტიჟულ თეატრალურ ჯილდოდ საქართველოში. მისმა არსებობამ:

- ხელი შეუწყო თანამედროვე ქართული დრამატურგიის გააქტიურებას;

8 გვ.

- გამოკვეთა დისკუსია თეატრის ესთეტიკურ და სოციალურ პასუხისმგებლობაზე;
- სახელმწიფო ინსტიტუციების პარალელურად, შექმნა პროფესიული აღიარების ალტერნატიული მოდელი.

არაერთი ცნობილი რეჟისორი, მსახიობი და დრამატურგი, სწორედ „დურუჯის“ მეშვეობით აღმოჩნდა ფართო საზოგადოებრივი ყურადღების ცენტრში.

მისი არსებობის მანძილზე პრემიას თან ახლდა კრიტიკაც. სხვადასხვა წელს თეატრალურ საზოგადოებას ჰქონდა კითხვები: ჟიურის დაკომპლექტების პრინციპებზე, გადაწყვეტილებების გამჭვირვალობაზე, დაფინანსების წყაროებსა და კულტურულ გავლენებზე.

განსაკუთრებით მწვავე ვითარება შეიქმნა 2024-2025 წლებში, როდესაც არაერთმა თეატრალმა, წარსულში „დურუჯის“ ლაურეატმა, პროტესტის ნიშნად, საჯაროდ დააბრუნა მიღებული ჯილდო. ამ მოვლენამ პრემია კულტურული დისკუსიის ცენტრ-

ში მოაქცია და ის პოლიტიკურ-ეთიკურ კონტექსტშიც გადაიყვანა.

დღეს „დურუჯზე“ შეიძლება ვისაუბროთ არა მხოლოდ, როგორც თატრალურ პრემიაზე, არამედ როგორც ქართული კულტურული ცხოვრების რეალობაზე - მისი წინააღმდეგობებით, ღირებულებითი კონფლიქტებითა და განვითარების ძიებით.

ზოგისთვის ის რჩება პროფესიული აღიარების ნიშნად, ზოგისთვისაც - პრობლემური კულტურული ინსტიტუტის მაგალითად. თუმცა, ფაქტია, რომ „დურუჯმა“ მნიშვნელოვანი კვალი დატოვა თანამედროვე ქართული თეატრის ისტორიაში.

თეატრალური პრემია „დურუჯი“ მაგალითია, თუ როგორ შეიძლება ხელოვნების სფეროში ერთი ინსტიტუცია იქცეს დისკუსიის, კრიტიკისა და რეფლექსიის სივრცედ. „დურუჯმა“ კიდევ ერთხელ აჩვენა, რომ თეატრი საქართველოში მხოლოდ სცენა არ არის - ის საზოგადოებრივი აზრის, პასუხისმგებლობისა და თავისუფლების მნიშვნელოვანი პლატფორმაა.

სოფო სიხარულიძე

მანდრაგორას ნაყენი და სასწავლო თეატრის სცენაზე დაბრიალებული ფარსი

ნიკოლო მაკიაველი იყო იტალიელი რენესანსის ეპოქის პოლიტიკური ფილოსოფოსი, დიპლომატი და მწერალი, რომლის შემოქმედებამ უდიდესი გავლენა მოახდინა ევროპულ აზროვნებაზე. მისი პიესა „მანდრაგორა“ სოციალური სატირაა, რომელიც ირონიულად წარმოგვიდგენს ადამიანთა სიხარბესა და ცბიერებას. ნამუშევარი 1512 წელს დაიწერა და აღორძინების ხანის საუკეთესო კომედიადაც კი არის მიჩნეული. მოქმედება ფლორენციაში ვითარდება და ჩვენ ვხვდებით მომსწრენი იმისა, თუ რამდენად შორს მიდის ადამიანი მიზნის მისაღწევად, ამართლებს თუ არა მიზანი საშუალებას და რამდენად სწორია საკუთარი ქმედება მორალური თვალსაზრისით. მაკიაველი ფლორენციელი საზოგადოების კომიკურ და სატირულ სახეს გვიხატავს და მკითხველს განსხვავებული, დასამახსოვრებელი პერსონაჟებით ანებივრებს. კალიმაქოს იმდენად შეიპყრობს ლუკრეციასთან ურთიერთობის სურვილი, რომ მზად არის ყველანაირ სიცრუესა და მანიპულაციას მიმართოს, ოღონდ სასურველი ქალი ხელში ჩაიგდოს. თუმცა ლუკრეცია გათხოვილია, ამიტომ მასთან შეხვედრა მარტივი არ არის. კალიმაქო უკან არ იხევს და მსახურ ლიგურიოს მიმართავს დასახმარებლად. ლიგურიო ჩემთვის იმავე ასოციაციას იწვევს, რასაც „კომედია დელ არტეს“ არლეკინი - გამჭრიახი,

ცბიერი და გონებამახვილი პერსონაჟი, რომელიც მოქმედების მთავარ ხაზს აყალიბებს და სხვა გმირებს შორის კავშირებს ქმნის. ლუკრეციას ქმარი საეკლესიო პირია - ფრატო ტიმოტეო. ლიგურიო მზადაა ყველა და ყველაფერი გარიოს ამ საქმეში და კალიმაქოს ლუკრეციას აღერსი პირდაპირ ლანგრით მიართვას. მაკიაველი ისეთ აქტუალურ თემებს ეხება, როგორებიცაა სიყვარული, ღალატი, გარეგნული მორალი და შიდა სიბინძურე. პიესა გვაჩვენებს ადამიანურ მანკიერებებსა და სახეებს, რომლებიც ყველა ეპოქაში აქტუალური რჩება და დღემდე საზოგადოების მსჯელობის საგნად იქცევა. მორალური თვალსაზრისით ჩნდება კითხვა - რამდენად სწორია ადამიანის გაბითურება და ტყუილის ასეთი მასშტაბური სქემის აგება მხოლოდ იმისთვის, რომ სხვისი ცოლის სურვილი გტანჯავს? გამართლებულია კი ყველა საშუალება, როდესაც იმ ნამდვილ ადამიანს შეხვდები და იმ დამატყვევებელ გრძნობას განიცდი, რასაც სიყვარული ჰქვია.

რეჟისორი ტარიელ კუბლაშვილი თეატრალური უნივერსიტეტის სცენაზე სწორედ ამ სატირულ კომედიას აცოცხლებს და საინტერესო ხერხებით ცდილობს მაყურებელი სპექტაკლის მსვლელობის განმავლობაში სცენაზე მიჯაჭვული დატოვოს.

10 გვ.

ვაწყდებით მსახიობების მიერ კომედიურ ჩანართებს და, ასე ვთქვათ, მეოთხე კედლის დარღვევას. კალიმაქოს დაჩი ცაავა განასახიერებს და გვერდს რაჟდენ ლაღაძის ლიგურიო და სანდრო ფოლოდაშვილი, ანუ სირო უმშვენებენ. კალიმაქო მიზანდასახული, გამჭრიახი ახალგაზრდა მამაკაცია, საკმაოდ მომხიბვლელი და საკუთარ თავში დარწმუნებული. დაჩი ცაავას შესრულება გადამდებია, პერსონაჟის შინაგანი ტემპორიტმი და ლუკრეციას მიმართ ლტოლვა მკაფიოდ იგრძნობა. მისი ხმის ტემბრი შესაფერისად ერგება როლს და, მიუხედავად მცირე ინტონაციური ხარვეზებისა, კალიმაქოს სახე სრულფასოვნადაა შექმნილი. რაჟდენ ლაღაძის ლიგურიო, პირველ რიგში, პლასტიკით გამოირჩევა. ფიზიკური ელასტიკურობით მსახიობი შესანიშნავად გადმოსცემს პერსონაჟის ხასიათს - მსახურს, რომელიც კალიმაქოს მიზნის მისაღწევად იბრძვის. ყველაზე მნიშვნელოვანი თვისება, ჩემი აზრით, სწორედ შინაგანი ელასტიკურობაა: მას შეუძლია მოერგოს ნებისმიერ სიტუაციას და საქმე ისე წარმართოს, როგორც კონკრეტულ მომენტში. სანდრო ფოლოდაშვილის პერსონაჟი, ეგრეთ წოდებული სირო, ბატონის ერთგული მსახურია. სპექტაკლის ერთ-ერთი ყველაზე დასამახსოვრებელი ფიგურაა - გამოირჩევა გამომსახვე-

ლობითა და კომიკური ელემენტებით. შესრულება ზოგჯერ ილუსტრირებულად და გადაჭარბებულად შეიძლება მოგვეჩვენოს, თუმცა, ჟანრის სპეციფიკიდან გამომდინარე, ეს გამართლებულია. მსახიობი ნამდვილად ახერხებს მაყურებელს სახეზე ღიმილი მოჭგვაროს, თუნდაც სცენაზე მცირე გამოჩენით. ლაშა მორჩილაძის ნიცია, ჩემი აზრით, გარემოებების მსხვერპლია - მთელ სპექტაკლში ვხედავთ, როგორ ატრიალებს თითქმის ყველა პერსონაჟი მას საკუთარი მიზნებისთვის. მსახიობს კარგად აქვს გააზრებული როლი; მისი ყოველი შეფასება ზუსტია და პერსონაჟის ხასიათს მკაფიოდ გადმოსცემს. მიუხედავად ამისა, ილუსტრირებული შესრულების ელემენტები აქაც შეიმჩნევა. ანა თოგოშვილი, რომელიც ლუკრეციას დედის როლს ასრულებს, ტემპერამენტის და ცეცხლოვანი ქალია, რომლის სიტყვასაც შვილი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს. მიუხედავად ამისა, მისი შესრულება ქმნის შთაბეჭდილებას, რომ მსახიობი გარკვეულ ამპლუაშია ჩარჩენილი, რის გამოც დიდ შთაბეჭდილებას ვერ ახდენს. ასევე ვეცნობით თამარ ქადაგიძეს, რომელიც სპექტაკლში მრევლის სახეს წარმოგვიდგენს. მისი გამომსახველობა ჩემთვის არანატურალისტური იყო. მართალია, პიესა კომე-

◀ 10 გვ.

დია და აქცენტების გადამეტება გარკვეულწილად გამართლებულია, თუმცა, ჩემი აზრით, რეჟისორმა ზომას გადააჭარბა მსახიობთან მუშაობის დროს. პერსონაჟი ზედმეტად უტრირებული იყო, თუმცა, ჰქონდა მომენტები, როდესაც მაყურებელი გაახალისა და მოწონება დაიმსახურა. ყველაფრის მიუხედავად, თამარ ქადაგიძის პერსონაჟი ნამდვილად დასამახსოვრებელი იყო. ნიკა გუგუნავას მიერ შესრულებულმა ფრატომ დიდი წვლილი შეიტანა სპექტაკლის წარმატებაში. მისი ინტონაცია, მიმიკა და შეფასებები ზუსტია და კომედიის ჟანრის ფარგლებში კარგად წარმოაჩინეს იმ სამწუხარო რეალობას, სადაც სასულიერო პირები მატერიალური სარგებლის მორევში იძირებიან. თავად ლუკრეციას რაც შეეხება, ქალს, ვის გამოც ამხელა ტყუილების ქსელი იხლართება, ნანა ბიბილაშვილი განასახიერებს. ლუკრეცია მშვენიერი ქალბატონია - თითქოს უბრალო იარაღი, რომლის მეშვეობითაც ავტორი აჩვენებს, რაზეა წამსვლელი ადამიანი. ნანა ბიბილაშვილი მსუბუქად და ჰაეროვნად ასახიერებს პერსონაჟს. მაყურებელი სულმოუთქმელად ელის მის გამოჩენას, რადგან აინტერესებს, ვინ არის ქალი, ვის გამოც ამხელა ტყუილსა და სიჭრუეზე წასვლა ღირს. მიუხედავად ესთეტიკური სილამაზისა და ენერჯისა, პერსონაჟი ჩემთვის მაინც ბოლომდე დასამახსოვრებელი არ აღმოჩნდა და განსაკუთრებული ფერი სპექტაკლში ვერ შემოიტანა. არ უნდა დაგვაფიქვდეს ქორო, რომელმაც სპექტაკლი გაამდიდრა, გაახალისა და სწორი ენერჯეტიკული ტემპი შესძინა. ქოროს როლში ვხედავთ - ნინუცა ცაგარეიშვილს, ელენე ჭავჭავაძეს, ნინი მაჭავარიანს, გიორგი სირბილაძესა და დაჩი მუჯირიშვილს. ქორო ნამდვილად გამოირჩეოდა ვიზუალური ესთეტიკით და მათი თითოეული გამოჩენა მაყურებელს იყოლიებდა კიდევ. სიმღერით გადმოცემული პერსონაჟთა გასაჭირი და მდგომარეობა საინტერესო ხერხია და ამ შემთხვევაში გამართლებულია კიდევ. მხატვარი

ნუცა კერესელიძეა - იგი ქმნის საინტერესო სცენურ სივრცეს წითელი კედლით, რომელიც პერსონაჟების ტემპერამენტზე მეტყველებს. მოძრავი სცენა მაყურებელს სხვადასხვა გარემოში - ეკლესიაში და ქალაქურ ატმოსფეროშიც - ამყოფებს. კედელზე ჩამოკიდებული მანდრაგორა დეკორაციის სიმბოლური ელემენტია, რომლის დანიშნულებაც ისევე სიმბოლურია, როგორც სპექტაკლში ნაყენის მნიშვნელობა.

თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტის სამსახიობო სპეციალობის სტუდენტების მიერ გაცოცხლებული ამბავი „მანდრაგორას“ ნაყენსა და ალორძინების ხანის ფლორენციაზე საინტერესოდ და სახალისოდ არის გადმოცემული. მსახიობების მიერ პარტერის ათვისება და ქოროს სიმღერით შე-

მოსვლა კარგი გადაწყვეტაა და საერთო ესთეტიკას კარგად ერწყმის. რეჟისორის ჩანაფიქრი მაყურებელამდე სრულად მიდის - დარბაზიდან გამოდისარ სიცილით, მაგრამ ერთდროულად აცნობიერებ პრობლემასაც. საბოლოოდ, თუ შევაჯამებთ, სპექტაკლი სასიამოვნო და საინტერესო საათ-ნახევარია. მაყურებელი ბოლომდე ჩართულია სცენაზე განვითარებულ მოვლენებში, რაც ნათლად მიუთითებს დადგმის წარმატებაზე.

სიდონია ტურავა